

CATÁLOGO MONUMENTAL DE LA PROVINCIA DE GERONA

FASCÍCULO I

LA COMARCA DE BAÑOLAS

*El volum dedicat per Jaume Marquès a la comarca de Banyoles
va iniciar el catàleg Monumental de la província de Girona.*

Durant molts anys, aproximadament des del 1930 fins a la seva mort, i en períodes de major o menor intensitat, tingué el Dr. Marquès una forta i fecunda vinculació amb Banyoles; tant en la Casa Missió del bisbat en el monestir, juntament amb altres missioners, com en el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles i els seus membres. Fins aquí el van dur la seva vocació missionera i les seves inquietuds culturals i afany investigadors. Les relacions personals amb mossèn Lluís Constans s'estableixen en aquesta època. Tots dos sacerdots estaven units per la seva missió espiritual, el seu esperit investigador, la seva amistat humana i la comuna generositat. En el Centre d'Estudis, després de la mort de Lluís Constans, estableix mossèn Marquès relació investigadora amb un altre personatge del centre: Josep Ma. Corominas i Planella, que des del 1929 es dedicava a l'estudi de la història local i, amb gran afany, dedicació i fruit, a les *excavacions prehistòriques*, en la línia que havia marcat el darrer terç del segle passat Pere Alsius.

«El dia 16 de juliol de 1955 fou un dia de profunda pena per a mi i de consternació general per a Banyoles. mossèn Lluís feia poc que havia estat intervingut quirúrgicament a l'Hospital Provincial i, quan totes les notícies que hom tenia eren esperançadores, vaig visitar-lo personalment i després d'estrènyer-li la mà i de preguntar-li com es trobava em va sorprendre amb aquesta rotunda afirmació: "Avui és el dia de la Mare de Déu del Carme. Avui aniré al Cel"». (1)

Trenta anys després de la mort de mossèn Constans, a petició del Cen-

L'amic del CEC de Banyoles

Erundino Sanz Sánchez

tre d'Estudis Comarcals, mossèn Marquès fa la presentació del primer volum, dels sis en què s'havia projectat la publicació del *Diplomatari de Banyoles*, tal vegada l'obra de recopilació i ordenació més important de Lluís Constans; era natural que el centre acudís al vell amic, company i principal animador de l'obra que es presentava: «Honrosa per a mi, perquè em lliga una vegada més amb el qui fou un amic entranyable, un temps comensal a la Casa Missió de Banyoles i company d'afeccions en el conreu de la història i l'art, dels coneixements del qual llarg temps m'he aprofitat i del qual sempre he admirat la polifacètica personalitat. (...) Cabalment penso que aqueixa tasca missionera que li féu recórrer pobles i viles de les nostres contrades li féu descobrir una segona vocació: la d'historiador. La seva trajectòria en aquest concepte fou en certa manera cíclica. Començà a l'entorn de les ruïnes del vell monestir de Banyoles i prengué una volada vers cada vegada més llunyans horitzons per retornar sempre al bressol ordinari: la Casa Missió. (...) L'esperit curiós de mossèn Constans va endinsar-se en l'estudi de la història monàstica per esbrinar el passat del monestir i, a través d'ell, el de la ciutat i de la rodalia.» (2)

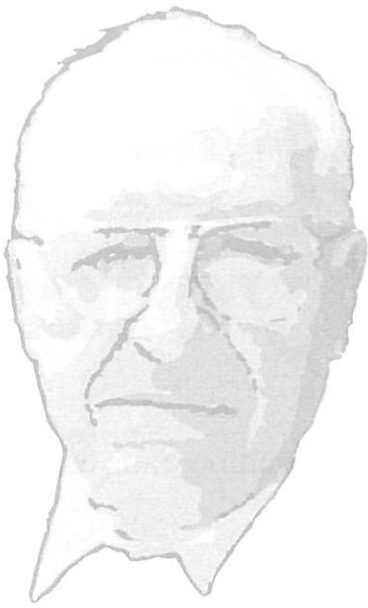
Serà molt difícil trobar una interpretació més bella i fidel de la trajectòria de mossèn Constans. I ens atrevim a dir que l'amistat, la col·laboració i l'osmosi intel·lectual que hi hagué entre aquelles dues mentes i esperits generosos porta a dir un de l'altre el que aquest, i nosaltres mateixos, podríem dir d'aquell. La

convivència a la Casa Missió, les sortides setmanals a la tasca pastoral, que hauria de durar del 1933 fins al 1941, d'una manera formal, però que ja va tenir dos o tres anys de preludi i es va mantenir realment mentre J. Marquès atenia d'altres serveis a la Cúria o a la seva Canongia. La indagació en els arxius parroquials o la lectura de vells pergamins a les cases pairals fou per tots dos fonts d'entusiasme juvenil i de plenitud, sempre fecunds en fruits durant els anys posteriors. Els fons parroquials i els pergamins; els temples i les ermites; els blasons i els epitafis; l'ordenació de la vella biblioteca del monestir; tot va ser motiu i ocasió de col·laboració. Posteriorment venien els comentaris, interpretacions i arranjaments en els arxius municipals, o en el monàstic, o en el diocesà i catedralici, o en el de la Corona d'Aragó...

A partir del 1943, el Centre d'Estudis Comarcals inicia les seves activitats internes: reglamentació, creació de seccions, ocupació del seu domicili a la Pia Almoina, formació de secretaria, biblioteca, arxiu i museu; les preocupacions i activitats ja venien de quinze anys enrera: els senyors Constans, Corominas, Butinyà, Figueras, Alsius... Són anys de limitada transcendència a l'exterior com a entitat, malgrat les decisives intervencions en la rehabilitació del temple de Santa Maria, de les joies artístiques del monestir, etc. No podem detallar aquí aquesta història del Centre. Però recordem que si mossèn Constans duia les seves ocupacions a plena dedicació, el senyor Butinyà es dedicava a la vida interior de l'associació, el senyor Josep Maria

Corominas realitzava les seves prospeccions i excavacions a Serinyà; els altres membres organitzaven les seccions d'estudi.

La mort de mossèn Constans el 1955, en plena activitat, va poder ser un gran trauma per al centre, i en part ho va ser; com també va poder ser-ho per a mossèn Marquès; però de seguida aquest troba en el senyor Corominas el nou col·laborador; ambdós aportaren comunicacions, com ho havia fet l'amic desaparegut, en els *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, com els senyors i amics Batlle, Oliva, Sobrequés, Pericot, Palol, etc. Per això, no pot sorprendre que si la Diputació provincial presidida pel senyor Pere Ordis va decidir iniciar la publicació del *Catàleg Monumental de la Província de Girona* s'encarregués als senyors J. Marquès i a en J. M. Corominas que l'iniciessin amb el *Catàleg Monumental de la Comarca de Banyoles*, «el qual es fruto de labor constante y solvente que realiza el grupo de investigadores de aquella localidad» (Guardiola Rovira en el pròleg del primer fascicle, 1967). Aquest primer fascicle es dedica a la prehistòria i la història antiga. L'aportació més gran la fa en Corominas, i la complementària en Marquès. El segon fascicle va dedicat a la ciutat de Banyoles amb una major aportació a càrrec d'en Marquès (1970). El tercer és dedicat a la comarca, el 1972. Aquest catàleg monumental desborda geogràficament el territori que constitueix actualment la comarca del Pla de l'Estany: Bàscara, el Junyell i Fares, Biert, la Miana, Mieres, Rocacorba, Torn, Collell (Sant Ferriol), també foren estudiats.

Sens dubte, aquest tercer fascicle és la millor informació històrica, arqueològica i biogràfica per a qualsevol estudi ulterior que s'hagi fet o que es faci en el futur. Posteriorment, el 1975, els senyors Marquès i Corominas van publicar el *Catàleg Monumental de la Comarca de Besalú*.

Anys més tard encara fou possible una altra col·laboració entre mossèn Marquès i l'obra de mossèn Constans. Aquest havia deixat uns escrits, fruit dels seus treballs d'investigació que haurien de servir de base per a la història de Navata; aquests escrits foren acuradament conservats i l'Associació d'Amics de Navata va recórrer a mossèn Marquès amb l'objecte d'aconseguir la seva publicació. A bodes conviden el mossèn: el poble del seu pare i les investigacions del seu amic íntim. Amb la seva habitual generositat revisa, ordena, complementa i *dóna forma definitiva* al projecte: és aquella fructífera simbiosi de la qual parlàvem al començament. El 1985 surt a la llum el llibre *Navata* de J. Marquès i mossèn Constans, patrocinat per l'Associació d'Amics de Navata amb l'ajut de les institucions. En fer el pròleg, l'Il·lustríssim Senyor M. Coll i Alentorn aprofita l'ocasió per recordar-nos que el *Graduari monacal* de mossèn Constans roman inèdit.

De la mateixa manera, anys abans ens havia recordat mossèn Marquès: «Jo gosaria demanar al grup de banyolins erudits que treballen a l'entorn del benemèrit Centre d'Estudis Comarcals, o en altres camps, que no tinguin gaire secreta la producció manuscrita de mossèn Lluís i que almenys en equip publiquin ordenada-

ment allò que ell, arrabassat prematurament per la mort, va deixar sense poder concloure definitivament». (1)

Aquestes paraules foren l'estímul inicial, i d'aquí arrencà la decisió d'editar la producció manuscrita dipositada al Centre per mossèn Constans.

El Doctor Marquès sabia prou bé que l'obra més valuosa i de més ambició de mossèn Lluís era la seva col·lecció diplomàtica, en la qual havia esmerçat molts anys de la seva vida i moltes energies. També moltes il·lusions («acabada la guerra —diu mossèn Marquès— vaig trobar mossèn Constans, al carrer de la Força, que portava l'obra mecanografiada, a enquadrar a can Palahí. Estava entusiasmat. Tenia intenció de presentar-la en un concurs d'àmbit estatal»).

Sobretot sabia el Doctor Marquès l'enorme importància que tenia la seva publicació tant per a Banyoles *com per al món de la Ciència*.

Tot aquest interès cresqué amb la gran celebració commemorativa del XXV aniversari de la mort de mossèn Constans, en la qual prengué part activa mossèn Marquès.

I apareix el primer volum l'any 1985; el cinquè acaba de ser presentat i ja ha entrat a impremta la sisena i darrera part.

Cal reconèixer una altra gran col·laboració de mossèn Marquès en aquesta edició del *Diplomatari de Banyoles*: en el decurs de l'edició es presentaren dubtes i dificultats, però des del primer moment l'equip de redacció va comptar amb el seu ajut incondicional i la seva orientació inestimable. Llàstima que la seva mort no li hagi permès fer la presentació del darrer volum!

Hem insistit en aquest escrit sobre l'estímul que en mossèn Jaume Marquès trobà sempre el Centre d'Estudis Comarcals i en la generositat que, al llarg de la seva fecunda vida, va tenir per a aquest centre. Que Déu li ho pagui i que a nosaltres ens ajudi a recordar el seu exemple.

Erundino Sanz Sánchez
és catedràtic de Matemàtiques.

NOTES

- (1) Mossèn Marquès: homilia en la missa celebrada en el XXV Aniversari de mossèn Constans, recollida en el pròleg de la segona edició de l'obra *Banyoles*, de mossèn Lluís Constans. Banyoles, 1981.
- (2) *Diplomatari de Banyoles*. Volum I. Presentació de mossèn J. Marquès. Banyoles, 1985.

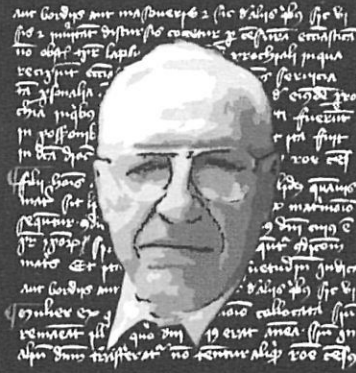
INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS

CULTURA I SOCIETAT A LES TERRES DE GIRONA

Congrés d'homenatge al Dr. Jaume Marquès i Casanovas

Fontana d'Or

Girona, 26 i 27 de novembre de 1993

¶ bōnda eo natura sine hominibus imperit
sicuti puerum hominem a matre et pater pater

¶ Dominus est qui firmavit obsequium corporis nostri
a qua natura sumus et revera quidem de
se redempta cum quo matremque palamque
no potestatem quam obsequium pater suo dicitur
proque potestatem habere in matrem suam

¶ Dominus et mater que in die Geronis filios
hominum suorum inconvictos et matrem eam
locant abstant ab eodem dno et duobus pater
et dno benedixit / a convictos et filios matris
sunt sic pater et mater dicitur ubi eam
sine no expulsi hominibus suorum et pater et
sunt dicitur sicuti ut paterque obsequium / dicitur

¶ Si hō dicitur credere a dno sua et pater postea
redempta ad eam dno potestatem et eam non
emittit quo usque pater redempta ut pater
dno pater redempta in quo pater eam
eumque dno pater dno quibusque / et pater pater